

Prof. Grażyna Jaskierska-Albrzykowska
Akademia Sztuk Pięknych
im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu
Wydział Rzeźby i Mediacji Sztuki

Wrocław 22.01.2023

Ocena dorobku artystycznego oraz rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Fober sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne, wszczętym przez Radę Wydziału Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie

Sylwetka doktorantki

Dla mgr Katarzyny Fober dorastanie i życie w środowisku artystycznym było czymś naturalnym. Ojciec rzeźbiarz i mama konserwator sztuki zaszczepili jej miłość do sztuki. To między innymi na tym podglebiu doktorantka wykreowała swój pogląd na sztukę współczesną i wypracowała własną stylistyką, a także nauczyła się szacunku do solidnego warsztatu i tradycji.

Doktorantka w życiorysie dokładnie przedstawiła swoją ścieżkę edukacyjną i przebieg pracy artystycznej, zaczynając od edukacji w Społecznej Szkole Podstawowej nr 1 w Cieszynie. Następnie w 2004 roku ukończyła Liceum Sztuk Plastycznych im. Antoniego Kenara w Zakopanem. W roku akademickim 2004/2005 studiowała na Wydziale Artystycznym Instytutu Sztuki Uniwersytetu Śląskiego w Cieszynie, na kierunku edukacja artystyczna. W roku 2005 rozpoczęła jednolite studia magisterskie na Wydziale Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. W 2011 roku obroniła dyplom z rzeźby zrealizowany w pracowni prof. Antoniego Janusza Pastwy, za który otrzymała wyróżnienie dziekańskie. W trakcie studiów ukończyła dwuletnie Studium Pedagogiczne w warszawskiej ASP. W latach 2012–2015 wykładała na kilku uczelniach wyższych (Wyższa Szkoła Inżynierii Dentystycznej i Nauk Humanistycznych im. Prof. Meissnera w Ustroniu, Wyższa Szkoła Technologii Informatycznych w Katowicach i Gliwicka Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości). W latach 2012–2017 pracowała jako nauczyciel rzeźby i projektowania w Liceum Plastycznym w Raciborzu, gdzie w 2014 roku uzyskała stopień nauczyciela kontraktowego. Od 2011 roku pracuje na stanowisku asystentki i wykładowczynie w pracowniach rzeźby i działań przestrzennych na Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach.

Wszechstronna edukacja artystyczna, nabyta wiedza, pracowitość oraz wyznaczenie sobie wciąż nowych wyzwań artystycznych dają doktorantce możliwość opracowywania

interesujących wątków tematycznych. Jej głównymi i zauważalnymi cechami charakteru są wrażliwość, intuicja, ciekawość świata i odkrywanie własnego potencjału twórczego. To one wpływają na oryginalne widzenie rzeczywistości pani Katarzyny Fober.

Ocena działalności dydaktycznej i organizacyjnej

Jak już wspomniałam, od roku 2011 doktorantka jest zatrudniona na stanowisku asystentki i wykładowczynie na Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach, ale dopiero od 1 października 2018 roku została zatrudniona na czas nieokreślony na ww. stanowisku w Pracowni Rzeźby w pełnym wymiarze godzin. Oprócz podstawowych obowiązków asystenckich, od 2017 roku pani Katarzyna Fober wspólnie z dr. Michałem Smadkiem prowadzi Pracownię Rzeźby w Katedrze Malarstwa na Wydziale Artystycznym Akademii Sztuk Pięknych w Katowicach dla studentów I roku malarstwa, II roku grafiki warsztatowej oraz studentów wyższych lat obu kierunków, którzy wybrali rzeźbę jako pracownię wolnego wyboru, a także dla dyplomantów, którzy realizują aneks z rzeźby. W latach 2020–2022 poprowadziła pięć takich dyplomów z rzeźby. Była opiekunem dyplomów na kierunku malarstwo w latach 2017–2018. Na tym samym kierunku realizowała konsultacje dla kandydatów w 2020 roku. Poprowadziła warsztaty rzeźbiarskie „Zbliżenie na detal” w ramach Dni Otwartych „ART & Design” 1 października 2018 roku. Znacznie poszerza swoje obowiązki na macierzystej uczelni, na przykład gdy została przewodniczącą jury dwuetapowego zamkniętego konkursu na opracowanie statuetki Marii Skłodowskiej-Curie, zorganizowanego przez Instytut Polski w Tokio przy współpracy z Ambasadą RP w Tokio. 10 kwietnia 2015 wygłosiła wykład „Mistrzynie rzeźby” na festiwalu Art Arena w Galerii Przytyk Centrum Kultury Tarnowskie Góry. Docenieniem jej aktywności organizacyjnej na rzecz uczelni była nagroda indywidualna III stopnia Rektora ASP w Katowicach za rok 2020.

Ocena dorobku artystycznego

Udział w wystawach konkursowych, wystawach indywidualnych i zbiorowych to informacja o aktywności artystki. Na jego podstawie widać, że doktorantka systematycznie nabywa doświadczenia, co motywuje ją do kolejnych wyzwań i dalszej twórczej działalności. Dużym osiągnięciem Katarzyny Fober było otrzymanie III nagrody w konkursie „Siemens Kocham To” w 2016 roku, a następnie udział w konferencji prasowej podsumowującej ww. konkurs w Camp4 w Warszawie. Doktorantka w swoim dorobku artystycznym może poszczycić się interesującą realizacją pomnikową Krystyny Bochenek z 2022 roku, która jest usytuowana w Galerii Artystycznej przy Pl. Grunwaldzkim w Katowicach. Również jej realizacje poplenerowe znalazły się w stałych kolekcjach i w przestrzeniach publicznych, takich jak Jablunkov w Czechach (2015), Moritzburg w Niemczech (2017), Kysuckiej Galerii Oscadnica na Słowacji (2012) czy w kolekcji Gustava Seitza w Trebnitz w Niemczech (2014).

Prowadzi także ciekawą działalność artystyczno-projektową w zakresie designu, współtworząc markę KUFA. Prezentacje jej dzieł obejmują „Niezidentyfikowany teren” w Galerii Sztuki Współczesnej BWA w Katowicach (2022), „Meat Design Ostrava” w Czechach (2011), „Splatając wątki. Konteksty nowego rzemiosła” w Zamku Cieszyn (2020), „Mini:Mal” w Galerii Sztuki Współczesnej Naga w Sosnowcu (2019), „Młodzi na start” w warszawskiej Domotece (2019), „Małe ale” w Zamku Cieszyn podczas Łódź Design Festival (2019). W tej działalności artystycznej przedstawia zazwyczaj minimalistyczne syntezы głów zwierzęcych. Ta wrażliwie opracowana metoda stylistyczna oddaje nie tylko zewnętrzne podobieństwo modeli, ale jest zapisem wnikliwej obserwacji zachowań zwierząt, z ukazaniem ich wzajemnych relacji, bezinteresownej miłości i opieki.

Na szczególną uwagę zasługują wystawy indywidualne, które wymagają od twórcy większego nakładu pracy oraz odpowiedniego logistycznego przygotowania dzieł do pokazu. Tytuły wystaw pani Katarzyny Fober w jakimś stopniu informują nas o doborze prac, dużo też mówią o zainteresowaniach tematycznych samej autorki.

Spis wystaw przedstawiam w kolejności chronologicznej, która ma duże znaczenie, gdyż czytelniej ukazuje ogólnopolski zasięg tych prezentacji, systematyczność doktorantki oraz jej aktywność twórczą.

Wystawy indywidualne:

- 2015 – w ramach 5. Strumieńskiego Festiwalu Artystycznego SF art, Galeria Emgok, Strumień,
- 2015 – „Bang”, Galeria za Szklęm, Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu,
- 2016 – na konferencji prasowej konkursu „Simens Kocham To”, Camp4, Warszawa,
- 2017 – „Rzeźba – Katarzyna Fober”, Rotunda św. Mikołaja, Cieszyn,
- 2017 – „Światłoczułe”, Galeria na Zamku, Zamek Piastowski, Racibórz,
- 2017 – „Czarny Potok”, Pałac Schoena Muzeum w Sosnowcu,
- 2019 – „Rzeźba – Katarzyna Fober”, Mała Galeria, Nowy Sącz,
- 2019 – „Wrażliwość subiektywna”, Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów, Ośrodek Konferencyjno-Wystawienniczy Kasztel, Szymbark.

Wśród wystaw zbiorowych znajdują się międzynarodowe pokazy. W całości widać, jak szerokie jest spektrum zainteresowań autorki, obejmujące wystawy grupowe, festiwale, biennale, sympozja i wystawy jubileuszowe. Niezmiernie ważnym jest fakt, że w tej różnorodności autorka coraz wyraźniej akcentuje swoją niezależność stylistyczną.

Wystawy zbiorowe:

- 2011 – Międzynarodowy Festiwal Sztuki „Wszelkie Przejawy Artyzmu”, przestrzeń miejska, Duszniki-Zdrój,
- 2011 – Bielski Festiwal Sztuk Wizualnych, Galeria Bielska BWA, Bielsko-Biała,
- 2012 – „Wydział Rzeźby warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych. Profesorowie, pracownicy, absolwenci”, Galeria Klubu Kultury Saska Kępa, Warszawa,
- 2012 – Międzynarodowe Sympozjum Rzeźbiarskie, Kysucka Galeria, Oscadnica, Słowacja,

- 2013 – „Wizyta – Wystawa ASP Katowice w ASP we Wrocławiu”, Plac Polski, Wrocław,
- 2014 – Sympozjum Rzeźbiarskie „Who is afraid of figurative sculpture?”, Schloss Trebnitz, Niemcy,
- 2015 – „Jabłonowskie dni rzeźbiarskie – plener rzeźbiarski”, Jablunkov, Czechy,
- 2016 – „140-lecie Szkoły Kenara. Jubileuszowa Wystawa Absolwentów”, Galeria Sztuki im. W. i J. Kulczyckich, Filia Muzeum Tatrzańskiego, Zakopane,
- 2017 – 8. Międzynarodowe Sympozjum Rzeźbiarskie, Moritzburg, Niemcy,
- 2018 – IV Bielski Festiwal Sztuk Wizualnych, Muzeum Historyczne Stara Fabryka, Bielsko-Biała,
- 2019/20 – „Mini:Mal”, Galeria Sztuki Współczesnej Naga, Sosnowiec,
- 2020 – „Dialog koloru i kształtu”, Muzeum Miejskie, Krnov, Czechy,
- 2021 – „20 lat, czyli 5 m.b.”, Galeria Sztuki Współczesnej BWA, Katowice.
- 2021 – XXII Festiwal Sztuki Wysokiej „Wolno mi”, Galeria Stalowe Anioły, Bytom,
- 2021 – VII Kongres Kobiet Województwa Śląskiego „Siostrzeństwo bez granic”, Fabryka Porcelany, Katowice,
- 2022 – „Niezidentyfikowany teren”, Galeria Sztuki Współczesnej BWA, Katowice,
- 2022 – 5. Bielski Festiwal Sztuk Wizualnych 2022, Galeria Bielska BWA, Bielsko-Biała.

Z ponad dziesięcioletnim okresem pracy twórczej Katarzyny Fober można zapoznać się m.in. w indywidualnym katalogu **Wrażliwość subiektywna**. Już sam tytuł wiele wyjaśnia i w jakimś stopniu określa strategię artystyczną doktorantki. Dopełnieniem z pewnością są jej słowa wstępu do ww. monografii: „Siła oddziaływania zdarzeń warunkuje powstanie rzeźby. Ten ważny powód rozpoczyna cykl przetwarzania myśli i uczuć w materię światła i cienia. Uruchamia dialog z samym sobą, by na końcu zamknąć subiektywną wrażliwość w formie o czterech wymiarach”. Ta zapisana sentencja świadczy o niezwyklej świadomości artystycznej autorki – wrażliwej i odpowiedzialnej za swoje dzieła. Ujawnia postawę twórcy, w której praktyce artystycznej ściśle zintegrowane są zarówno pogłębiona refleksja o formie, jak i praktyka warsztatowa oparta o bardzo dobre poznanie tradycyjnych technik i technologii rzeźbiarskich. Chociaż doktorantka nie opisuje poszczególnych rzeźb i nie wyjaśnia powodów ich realizacji, ograniczając się do ogólnej informacji dotyczącej skali, materii i roku realizacji, to w jakimś stopniu rekompensuje to umieszczona w katalogu dobrej jakości dokumentacja fotograficzna. Przy selekcji prac przyjęła klucz tematyczny z wielką dbałością o każdy szczegół, co czyni jej projekt przejrzystym i czytelnym. Opis dzieł dopełniła informacja na temat ich prezentacji, czy to w przestrzeni otwartej, czy w różnorodnych przestrzeniach galeryjnych.

Ponadto dobór prac, kadrowanie czy zwrócenie uwagi na detal mogą budzić w czytelniku szeroki wachlarz emocji. Aspekt wizualny z sukcesem oddaje siłę ekspresji rzeźb i sprawia, że ciężar subiektywnych odczuć w nich zakodowanych zostaje niejako przelany na odbiorcę, nadając im w ten sposób „nowe życie”. Wielość możliwości interpretacyjnych prac daje każdemu sposobność wniknięcia w głąb samego siebie i skłania do przemyśleń i refleksji. Patrząc na umieszczone w katalogu zdjęcie portretowe autorki, którego dopełnieniem jest odbicie w lustrze, widzę z jaką łatwością operuje światłem i cieniem oraz jak ważna jest dla niej kompozycja, w której chce ukazać tajemnicę i magię.

Jej sztuka była i jest reakcją na spotkanie z człowiekiem, miejscem, sytuacją czy materią. Doktorantka tworzy rzeźby, którym trudno odmówić roli komentatora rzeczywistości. Robi to z dużym wyczuciem formy i z pełną świadomością stosowanych środków wyrazu. Widać to zwłaszcza w realizacjach plenerowych „Sacrum” (2017) czy „Kamień milowy” (2015). Te dwie wielkogabarytowe rzeźby są przykładem i dowodem na zrozumienie obecności przestrzeni oraz jej kreatywnej roli w budowaniu struktury dzieła. Obie są minimalistyczne w formie i posiadają wycięte na swojej powierzchni litery – znak graficzny lub słowo, które stanowi dopełnienie i jest znaczeniowo zespolone z obiektami, tworząc kompilację wielowątkowych sensów. Podobnie dzieje się w bardziej kameralnej pracy zatytułowanej „Wspomnienie” (2009).

Natomiast w innej konwencji stylistycznej są zrealizowane rzeźby „Zerotrosk”, „Sobie Sama”, „Pokutująca”, „Studium”, „Dotykkamień” i „Przemianie”. Cechują je dość realistyczne, perfekcyjnie wykonane portrety, akty czy poszczególne fragmenty anatomii człowieka, dzięki którym widz angażowany jest w intymną grę skojarzeń i aktywny intelektualnie odbiór. Katarzyna Fober za pośrednictwem takich metod działania wprowadza nas w kontakt z tym, co najważniejsze: w kontakt z przestrzenią myśli i pytań dotyczących Jej i nas samych, Jej i naszej rzeczywistości. Jaka jest w tej skomplikowanej rzeczywistości postawa artysty, świadomego czasu, w którym przyszło mu żyć i tworzyć? Zadaje ważne pytanie o to, jak sportretować człowieka XXI wieku, by ujawnić jego aktualny status i „dolegliwości”. Ta strategia będzie kluczowa w opracowaniu praktycznym tematu rozprawy doktorskiej.

Opis rozprawy doktorskiej

Pani Katarzyna Fober, w dysertacji doktorskiej podzielonej na trzy części: „**Początek**”, „**Pieta**”, „**Ciężar wielkiej wagi / Pieta Naszych Czasów**”, uświadamia nam, w jakiej złożoności zakotwiczone są życie i los człowieka.

Źródło inspiracji do pracy doktorskiej początkowo zadziwia. Jest nim Internet – znak (wyznacznik) już wybranych informacji na temat współczesnego świata, który zarzuca nas natłokiem przeróżnych treści. Ma tyle wad co zalet: łatwy i szybki dostęp do informacji może przytłaczać natłokiem wiadomości (z różnych dziedzin) i wzbudzać różne skrajne odczucia. Jednak wybór z zasobów/otchłani Internetu nagrodzonej fotografii „It was chaos” autorstwa fotoreportera Samuela Arandy, nazwanej przez internautów „Pietą XXI wieku”, stał się kluczowym motywem w rozprawie doktorskiej Pani Katarzyny Fober.

Na zdjęciu widnieje muzułmańska kobieta w burce i w białych rękawiczkach, obejmująca ciało zabitego syna w pozie przypominającej „Pietę watykańską”. Ten gest bólu, rozpacz i cierpienia matki po stracie dziecka, jak pisze doktorantka, łamie ramy kulturowe i religijne, z czym w pełni się zgadzam. Wydaje się, że istotą podobieństwa obu obrazów jest przede wszystkim dyskurs poświęcony ludzkiej kondycji i losu jednostki uwikłanej w zawiłości społeczne, kulturowe i cywilizacyjne.

Autorka dedykuje swoją pracę matkom, pisząc: „Rzeźbiąc, myślałam o matkach trwających w wojennej rzeczywistości wielu krajów i kultur świata. Kobiety, niezależnie od

czasu i miejsca, w jakim żyją, w obliczu straty dziecka, stają się pietami. To im – matkom wojny – poświęciłam moją pracę”.

Rzeźba „**Ciążar wielkiej wagi / Pieta Naszych Czasów**” stała się wynikiem końcowym procesu twórczego, którego rezultat, jak również jakość wykonania wzbudzają podziw. Jednak dojście do takiej perfekcji wykonania wymagało od autorki wnikliwej analizy założonego procesu badawczego oraz dbałości o każdy detal na każdym etapie opracowania teoretycznego i rzeźbiarskiego.

Po zapoznaniu się z pisemną pracą doktorską wiem więcej o przyczynach i powodach powstania dzieła oraz widzeniu i analizowaniu świata przez panią Katarzynę. Doktorantka uczciwie opisuje powód realizacji pracy artystycznej. Przedstawia oraz uzasadnia, dlaczego wybrany przez nią temat ikonograficznie i treściowo jest nieprzerwanie aktualny. Ciekawą analizę podjęła w rozprawie pisemnej: „Artyści, tworząc własne Piety, angażują uczucia, kontemplują wiarę, oswajają śmierć [...] Odbieram te Piety jak modlitwy artystów i próby znalezienia odpowiedzi na ich ówczesne pytania”.

Takie osobiste przemyślenia dają się zauważyć we wszystkich trzech punktach rozprawy doktorskiej. Jest to dosyć krótki tekst, ale poprzez skompresowanie treści, jego przekaz stał się konkretny i czytelny. Zawarte są w nim najważniejsze uwagi i przemyślenia pani Katarzyny. Uważam, że znacząco przyczynił się do równoległego powstawania dzieła rzeźbiarskiego, co można odczytać z słów autorki: „Moja Pieta zmieniała się i dojrzewała razem ze mną”.

Starannie wyrzeźbiona przez doktorantkę postać siedzącej muzułmańskiej kobiety w geście podtrzymującym ciało człowieka, którego fizycznie już nie ma. To mocno angażuje wyobraźnię odbiorcy, trzymając go w napięciu i uruchamiając silny emocjonalny przekaz. Skojarzenie z pietą przywołuje pamięć kształtu – znanego i jednocześnie innego. Czas i różne miejsca rozgrywających się tragedii wojennych rozszerzyła globalnie, co burzy u widza jego poukładane schematy.

Zadedykowanie pracy wszystkim matkom doświadczonym tragedią wojenną to nie tylko oddanie im pamięci i hołdu w postaci pomnika, ale to także ważny głos sprzeciwu i buntu. Jednoczenie się z kobietami, które stały się ofiarami konfliktów zbrojnych, zapewne było dużym obciążeniem dla młodej osoby, również będącej matką. Instynkt macierzyński w całej swojej złożoności uczuciowej, na którą składają się m.in. troski, lęki i niepokoje, odrzuca śmierć własnego dziecka.

Czerń betonowych draperii skrywa pod mroczną kurtyną postać siedzącej matki. Jej anonimowość jeszcze mocniej oddaje wewnętrzny portret psychologiczny cierpiących kobiet – matek. Każda rozrzeźbiona fałda draperii podpowiada tropy i wnosi wiele treści przy aktywnej analizie dzieła. Niezmiernie wymowne stało się wmontowanie rąk – niemal ciepłych, organicznych form z białego marmuru, wyłaniających się spod betonowej sukni (burki). Całość obiektu posadowiona jest na drewnianym podeście z belek.

Poprzez użycie różnych materii doktorantce udaje się kreować całe spektrum znaczeniowych odniesień. Beton, jako nieprzyjemny i chłodny materiał, który stał się wyznacznikiem naszej cywilizacji i zdaje się być wszechobecny, zwłaszcza w dużych

aglomeracjach miejskich, został tym razem niemal uduchowiony. Szlachetność białego marmuru – najbardziej pożądanego tworzywa rzeźbiarskiego artystów – pozwolił artystce na precyzyjne wyrzeźbienie detali, stwarzając wrażenie celistości. Drewniana paleta wykonana z mechanicznie przyciętych kłoców tworzy jakby scenę, na której znajduje się siedząca postać kobiety. Drewno, pomimo swojego ciepła, jest nietrwałe, a zatem może dziwić jego zestawienie z twardym betonem. Jednak dzięki tak silnemu skonstrastowaniu obu materii zostało uaktywnione wrażenie ruchu, powodując, że czas zdaje się płynąć w obie strony, co tylko dobitniej sugeruje, że nic nie jest stałe i stabilne. Doktorantka w bardzo świadomy i wrażliwy sposób opracowała kompozycję rzeźbiarską, z całą finezją wykonania oraz prezentacją. Jej zdolności manualne, dojrzała świadomość artystyczna oraz dyscyplina pozwoliły Jej na zmierzenie się z tak trudnym, ambitnym i wymagającym tematem.

Konkluzja

Obie części dysertacji doktorskiej, tj. praktyczna i teoretyczna, prezentują bardzo wysoki poziom artystyczny i intelektualny. Praca doktorska mgr Katarzyny Fober stanowi ważny głos w dyskusji, a temat „Ciężar wielkiej wagi / Pieta Naszych Czasów” w kategoriach humanistycznych został wystarczająco zanalizowany i objaśniony. Doktorantka w udany sposób stworzyła opowieść o lękach, cierpieniu i powtarzalności zachowań ludzkiego umysłu i ciała. Jej rozprawa doktorska oraz wystawa spełniają wymogi formalne i stanowią znaczny wkład w rozwój współczesnej praktyki artystycznej. Doktorantka prezentuje umiejętności, które uważam za całkowicie wystarczające do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej i dydaktycznej. Dlatego też, zgodnie z Art. 13, Ust. 1. Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytułach naukowych oraz stopniach i tytułach w zakresie sztuki (Dz.U. 2017 poz. 1789 ze zmianami), wnioskuję do Rady Dyscypliny i Szkoły Doktorskiej Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie o nadanie mgr Katarzynie Fober stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuki plastycznej, w dyscyplinie artystycznej sztuki pięknej.

